
Wstęp

Zapraszamy do kolejnego tomu „Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis. Studia de Arte et Educatione” zatytułowanego *Wizualność a metafizyka*.

Wydział Sztuki Uniwersytetu Komisji Edukacji Narodowej jest miejscem, w którym od dekad trwa interdyscyplinarna refleksja nad obrazem – ujmowanym w perspektywie estetycznej (historia sztuki), antropologicznej (antropologia obrazu), kulturoznawczej (kultura wizualna), filozoficznej (warunki i metody interpretacji dzieła sztuki) oraz technologicznej (medioznawstwo, badania artystyczne). W refleksji tej uczestniczą badacze różnych dyscyplin, a także artyści i projektanci.

Obecnie dobiega końca projekt zespołu badawczego Sztuka i Metafizyka pt. *Metafizyczność obrazu. Obfitość przenikania, czyli o synestetycznej wartości dzieła*, realizowany pod kierunkiem artysty malarza i rysownika Stanisława Wójcickiego. Badania zespołu koncentrowały się na obrazach-relikwiach „nie ręką ludzką uczynionych” – *acheiropoietos*. Dotyczyły ich funkcjonowania w przestrzeni publicznej – praktykach wernakularnych z nimi powiązanych – i znalazły wyraz w dyskursach z zakresu teologii, filozofii i historii sztuki.

Chcielibyśmy, aby niniejszy tom „Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis. Studia de Arte et Educatione” stanowił w swojej zasadniczej części dopełnienie wspomnianego projektu oraz wprowadzał go w szerszy kontekst badań nad sztuką religijną i sakralną. Refleksje członków zespołu, zamieszczone w części III zatytułowanej *Po Manoppello*, mają również charakter zapowiedzi monografii wieloautorskiej pt. *Bóg piękny. Welon z Manoppello i ikonologia Wcielenia*, pod redakcją Sebastiana Stankiewicza, której publikacja jest planowana na 2026 r.

Na nasze zaproszenie odpowiedzieli historycy sztuki, teolodzy, filozofowie oraz przedstawiciele innych dyscyplin związanych z kulturą. Nie jest to jednak monografia wieloautorska, choć – podobnie jak w poprzednich tomach Rocznika – zaproponowaliśmy autorom wspólny, inicjujący temat. Nie narzucaliśmy metod badawczych, choć dominują studia przypadków. Nie są to tylko pojedyncze dzieła podlegające analizie formalnej i interpretacji, ale także ich zespoły.

Autorzy prowadzą badania podstawowe, oparte na dostępnych archiwaliach, przeprowadzają wywiady, analizują pozyskane dane oraz odtwarzają przebieg wydarzeń sprzed lat. W studiach tych pojawiają się sylwetki Pawła Zaporozskiego, Juliusza Słowackiego, Leszka Mądzika, Danuty Waberskiej, Anny Grąbczewskiej i Marty Jamróg, a także grup artystów reprezentujących ekspresję lat osiemdziesiątych XX w. Wszyscy oni, posługując się środkami adekwatnymi do własnych dyscyplin, przekraczają cienką granicę między tym, co widzialne i rejestrowane innymi zmysłami niż wzrok, a tym, co duchowe.

Część II, umownie nazwaną *Jak i co chce widzieć artysta?*, poprzedza oraz domyka refleksja nad szeroko pojętą wizualnością, strukturą widzenia i jej sprawczością. Całość konstituuje część I, zatytułowana *Prawda – piękno – dobro. Obraz w perspektywie sacrum*, zawierająca refleksję z zakresu teologii i teorii sztuki. Odnosi się ona do istoty obrazu oraz obrazowania dogmatów Kościoła, osadzonych w realiach jego współczesnej sytuacji.

Bernadeta Stano, Rafał Solewski